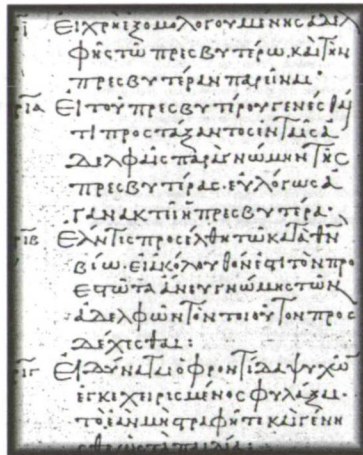

Hippokratész

1. 'Ο βίος βραχύς, ή δέ τέχνη μακρή, ό δέ καιρός όξύς, ή δέ πείρα σφαλερή, ή δέ κρίσις χαλεπή. Δεί δέ ού μόνον έωυτόν παρέχειν τά δέοντα ποιέοντα, αλλά και τόν νοσέοντα και τούς παρεόντας και τά έξωθεν.

Vita brevis, ars longa, tempus praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile. Oportet autem non solum se ipsum necessaria facientem exhibere, sed aegrotum etiam et praesentes et quae externae sunt.

Az élet rövid, a mesterség hosszú, az alkalom elillan, a kísérletezés veszélyes, ítélni nehéz. Továbbá nemcsak az orvosnak kell megtennie a dolgát, hanem a betegnek, a környezetének és a körülményeknek is.

Aph. I, 1.

2. Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνοις φέρειν, κἄν ὥσιν ἀσθινείες ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνηθέων ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ῥᾶον φέρουσι.

Consuetos labores ferre adsueti – etiamsi debiles vel senes – fortibus et iuuenibus non adsuetis facilius ferunt.

Azok, akik hozzászoktak a fáradalmak elviseléséhez – még akkor is, ha gyengék vagy öregek –, jobban tűrik azokat, mint az olyan erős fiatalok, akik nincsenek azokhoz hozzászokva.

Aph. II, 49.

3. Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, κἄν ἢ χεῖρω τῶν ἀσυνηθέων, ἴσσον ἐνοχλεῖν εἴωθεν· δεῖ δὲ καὶ ἐς τὰ ἀσυνήθεα μεταβάλλειν.

Per longum tempus consueta – etiamsi inconsuetis deteriora – minus molestiam affere solent. Oportet autem consueta etiam inconsuetis transmutare.

A hosszú idő alatt megszokott dolgok – még ha rosszabbak is a szokatlanoknál – kevésbé okoznak gondot. Mégis olykor szükséges, hogy a megszokott dolgot szokailanra cseréljük.

Aph. II, 50.

4. Ὅμοια φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰῆται· ὅσα σίδηρος οὐκ ἰῆται, πῦρ ἰῆται· ὅσα δὲ πῦρ οὐκ ἰῆται, ταῦτα χρῆ νομίζειν ἀνίατα.

Ea, quae medicamenta non sanant, ferrum sanat; quae ferrum non sanat, ignis sanat; quae autem ignis non sanat, insanabilia existimanda sunt.

Azokat a betegségeket, amelyeket a gyógyszerek nem orvosolnak, a kés orvosolja; amelyeket a kés nem orvosol, azokat a tűz orvosolja; amelyeket pedig a tűz sem gyógyít, azokat gyógyíthatatlanoknak kell tekinteni.

Aph. VII, 87.

5. Ἄνδρα δὲ χρῆ, ὅς ἐστι συνετός, λογισάμενος ὅτι τοῖσιν ἀνθρώποισι πλείστου ἀξίον ἐστὶν ἢ ὑγιείῃ, ἐπίστασθαι ἐκ τῆς ἐωυτοῦ γνώμης ἐν τῆσι νούσοισιν ὠφελείσθαι.

Virum, qui ratione praeditus est, considerantem hominibus sanitatem plurimi dignam esse, mente sua in ipsis valetudinibus adversis adiuvare debet.

Egy eszes férfinak – megfontolván, hogy az emberek számára az egészség a legnagyobb kincs – tudnia kell saját eszéből hasznot húznia a betegségek közepette.

Salubr. 9.

6. Ἱητρικὴ τεχνῶν μὲν πασέων ἐστὶν ἐπιφανεστάτη.

Medicina omnium artium excellentissima est.

Az orvostudomány az összes mesterség közt a legkiválóbb.

Lex. 1.

7. Φύσιος ... ἀντιπρῆσσοῦσης κενεὰ πάντα.

Natura repugnante omnia irrita.

Minden hiábavaló, ha a természet ellenszegül.

Lex. 2.

8. Ὅκοίη γὰρ τῶν ἐν γῆ φυομένων θεωρίη, τοιήδε καὶ τῆς ἱητρικῆς ἡ μάθησις. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἡμέων ὀκοῖον ἢ χώρη· τὰ δὲ δόγματα τῶν διδασκόντων ὀκοῖον τὰ σπέρματα· ἡ δὲ παιδομαθίη, τὸ καθ' ἑωρην αὐτὰ πεσεῖν ἐς τὴν ἄρουραν· ὁ δὲ τόπος ἐν ψῆ ἢ μάθησις, ὀκοῖον ἢ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἥερος τροφή γιγνομένη τοῖσι φυομένοισι· ἡ δὲ φιλοποινίη, ἐργασίη· ὁ δὲ χρόνος ταῦτα ἐμισχέει πάντα, ὡς τραφήναι τελέως.

Qualis enim consideratio eorum, quae terra feruntur, talis est medicinae institutio. Natura nostra velut ager est, dogmata praeceptorum velut semina sunt. Institutioni a puero convenit cum eo, quod semina opportuno tempore in agrum cadunt. Locus autem in quo institutio contingit, est velut nutrimentum e terra nascentibus aëre ambienti acceptum. Industria est velut cultura agri. Tempus postremum haec omnia corroborat, ut perfecte enutrientur.

Az orvostudomány oktatása (ugyanis) a növénytermesztéshez hasonlít. Természet adta tehetségünk olyan, mint a talaj; a mesterek

oktatása, mint a mag; a gyermekkortól való képzés pedig annak felel meg, ahogy az előkészített földbe időben vetnek. Az oktatás helye az, ami a környező levegőtől a növényeknek származó táplálék; a szorgalom annyit ér, mint a föld megmunkálása; az idő meg mindent erőssé formál, míg a termés meg nem érik.

Lex. 3.

9. Ἡ δὲ ἀπειρίη κακὸς θησαυρὸς καὶ κακὸν κειμήλιον τοῖσιν ἔχουσιν αὐτήν, καὶ ὄναρ καὶ ὕπαρ, εὐθηνίης τε καὶ εὐφροσύνης ἄμοιρος, δειλίης τε καὶ θρασύτητος τιθήνη. δειλίη μὲν γὰρ ἀδυναμίην σημαίνει· θρασύτης δὲ ἀτεχνίην.

Imperitia malus thesaurus est infelicesque opes eam noctuque dieque secum habentibus; expers est fiduciae alacritatisque et nutrix timiditatis audaciaeque; timiditas autem aperit impotentiam audacia vero ignorantiam artis.

A tudatlanság veszedelmes kincs és ártalmas tulajdon azok számára, akik azt éjjel-nappal magukkal cipelik: megöli a bizalmat és jókedvet, táptalajt kínál a gyávaságnak és a vakmerőségnek; a gyávaság azután leleplezi az ügyefogyottságot, az vakmerőség pedig a szakmai hiányosságot.

Lex. 4.

10. Τὰ ... τῷ ὠφελῆσθαι καὶ τὰ τῷ βεβλάφθαι ὠρισμένα οὐ πᾶς ἰκανὸς γινῶναι.

Non omnes utendo nocendoque definita cognoscere possunt.

Nem mindenki képes felismerni azt, mi az, ami használ, és mi az, ami káros.

de Arte 5.

11. Ὡν γὰρ ἔστιν ἡμῖν τοῖσί τε τῶν φύσιων τοῖσι τε τῶν τεχνίων ὀργάνοις ἐπικρατεῖν, τούτων ἔστιν ἡμῖν δημιουργοῖς εἶναι, ἄλλων δὲ οὐκ ἔστιν.

Earum rerum artifices esse possumus, quarum instrumentis natura arteque acceptis potimur, aliarum autem non possumus.

Csak abban és nem másban lehetünk szakemberek, mint ahol valóban mesterien tudjuk használni azokat az eszközöket, amelyeket a természet és a mesterség bocsátott rendelkezésünkre.

de Arte 8.

12. Οἱ κάμνοντες οὐ λαμβανόμενοι γάρ, ἀλλ' εἰλημμένοι ὑπὸ τῶν νοσημάτων θέλουσι θεραπεύεσθαι.

Aegrotantes non in morbum incidentes sed iam morbo correpti curari volunt.

Akkor szoktunk segítség után nézni, ha a kór már befészkelte magát, nem pedig, mikor még csak helyet keres magának.

de Arte 11.

13. *Πολλὰ μὲν ἰδέαι τῶν νοσημάτων, πολλὴ δὲ καὶ ἡ ἱησις ἐστίν.*

Multa genera et morborum et curationum sunt.

Sokfajta betegség van, és sokféle kezelés is létezik.

Nat.Hom. 12.*

14. *Διὸ ἔργον οὕτω καταμαθεῖν ἀκριβῶς, ὥστε σμικρὰ ἀμαρτάνειν ἔνθα ἢ ἔνθα.*

Per labores graves adeo subtilem eruditionem consequeris, ut interdum modo parva peccata committas.

Kemény munkára van tehát szükség, hogy meglehetősen alapos tudásra tegyünk szert, s csak hébe-hóba ejtsünk kisebb hibákat.

VM 9.

15. *Βέλτιστον δέ ἐστι αἰεὶ τὸ προσωτάτω τοῦ ἀνεπιτηδείου ἀπέχον.*

Semper optimum est, quod a noxio longissime abest.

A legjobb minden alkalommal az, amely a legmesszebb esik attól, ami káros.

VM 24.

16. *Ἄσκειν περὶ τὰ νοσήματα δύο, ὠφελεῖν ἢ μὴ βλάπτειν.*

Morbis curandis duo in oculos habenda sunt: prodesse non nocere.

A betegségek kezelése során két dolgot kell szem előtt tartani: használni, nem ártani.

Epid. I, 11.

17. *Ἡ τέχνη διὰ τριῶν, τὸ νόσημα καὶ ὁ νοσέων καὶ ὁ ἰητρός· ὁ ἰητρός ὑπέρτης τῆς τέχνης· ὑπεναντιοῦσθαι τῷ νοσηματι τὸν νοσέοντα μετὰ τοῦ ἰητροῦ.*

* Lásd a Bibliográfia bevezető megjegyzéseit (173 o.)!

Ars in tribus constat: morbus, aegrotus, medicus. Medicus artis servus est; aegrotus autem cum medico debet resistere morbo.

**A mesterség három tényezőből áll: a betegség, a beteg, az orvos.
Az orvos a mesterség szolgája. A betegnek az orvossal együtt kell
szembeszállnia a betegséggel.**

Epid. I, 11.